

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frs., 1/2 an 9 frs., 1/4 an 4 frs. 50 cm.

Fôea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fôe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a doua ora 6 cr., a treia ora 5 cr., și de fie care publicațiune timbru de 30 cr.

Totă ce privesce fôea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în

Blașiū.

Anul III.

Blașiū 26 Augustă 1893.

Numărul 34.

O declarație.

În fôea pestană „Budapesti Hirnap” cetimă b declarație, subscrisă de Reverendissimi canonicii Vela, Luranū și Sarkadi, în afacera învinuirilor ridicate de Pituk asupra Preasfinției Sale episcopului Pavelū.

Declarația are formă de epistolă deschisă și este adresată primariului din Oradea-mare. Scopul ei este a îndemna pe dlū primariū, ca să liniștescă spiritele poporațiunii orădane, ațitate și seduse de presa șovinistă și de alți factori cunoscuți și necunoscuți.

Etă declarația în versiune românescă:

Magnifice Domnule!

Premitemă înainte de tôte, că nu din comisiunea Escelenței Sale a Episcopului nostru scriem și șirurile acestea și prin împărțirea loră nici de cum nu vom să împedecăm hotărîrea luată de I. P. S. Sa de a se rectifica înaintea autorităților sale superioare în afacerea penibilă, ce s'a ivit. Dar fiindcă atât broșura lui Pituk, cât și ȝiarele se provôcă mereu la circularul Episcopului Pavelū dto 30 Novembre 1892 cu numărul 1759, îl publică într'o formă de caricatură și îl însoțesc cu comentare de acelea, cari pot să fie apte spre ori ce, numai spre liniștirea spiritelor nu; considerând, că circularele episcopesci și așa suntă documente publice, cari, ca produse de tipar, nu potă încunjura nici atențiunea autorităților de presă; considerând mai departe, că Episcopul Pavelū până acuma numai în conștiința aceea și-a putut afla mângâiere, că n'a greșit în contra patriei sale, dar fiind departe dela reședința sa, nici el însuși nu pôte sci textul ver-

balū alū circulariului său, până ce acela nu i-se va trimite dimpreună cu celealalte documente necesare la rectificarea proprie: noi din estinsulū circulariū, care cuprinde mai multe obiecte, ne simțim îndemnați a alătura aci partea incriminată, care în traducere verbală sună astfel:

Nr. 1759—1892.

Revêdându-se arătările tabelare despre starea școlilor diecesane, aflăm a dispune: a) că în acele parochii, unde poporul nu vorbesce mai multă limba bisericei sale, în școlă totuși instrucțiunea (în textul original *citirea și*) scrierea, sfintele rugăciuni, cantul bisericesc, catechisarea elementară și introducerea școlariilor în împărțirea cu SS. Sacramente ale mărturisirii și cuminecăturii să se facă în limba bisericei, în limba maternă: pentru că unde acesta se trece din vedere, ni-se ruinează însăși biserica, ritul și religiunea părinților.

Din acestea reese:

1. Că dispusețiunea asta a circulariului se referese numai la acele comunități bisericesci, cari nu mai vorbesc limba bisericei, adică cari au uitat-o deja.

2. Că în aceste comune bisericesci numai însușirea cetitului și a scrisului în limba bisericei (ad. română ori rutună) în acea măsură se ȝice de dorită, încâtă e neapărâtă de lipsă, ca credincioșii să pôtă trăi după ceremoniile bisericei loră.

3. Dar după circularul chiar și instrucțiunea în aceste obiecte, afară de limba bisericei putându-se întimpla și în limba maternă, instrucțiunea în limba maghiară nu se eschide.

4. Din circularul acesta nu se pôte deci vedea tendința de a se propune în școlile de natura indigitată tôte obiectele în limba bisericei, pentru că asta o combate chiar și praca observată în școlile indigitate, întră cât în astfel de școlă tôte

celealalte obiecte se propun faptime exclusiv numai în limba maghiară. —

Cu distinsă stimă

Oradea-mare în 18 Augustă 1893, unițișervi: capitulul gr. cat. de Oradea-mare.

Paulū Vela, abate canonic, Dr. Augustinū Luranū, abate canonic, Artemiū Sarkadi, canonic.

Amă implinită o datorință publicând declarația de mai sus. Totă o datorință implinim și atunci, când ne luăm îndrăsnela a face unele observări, după ce cauza episcopului Pavelū este și cauza bisericei noastre întregi, în a cărei servițiu ne-am pus noi cu fôea noastră.

Noi credem, că publicarea acestei declarații nu a fost de lipsă.

Episcopul Pavelū s'a declarat însuși și încă foarte corect. A respins delă sine ori ce umbră de învinuire cu nepatriotism. A spus, că în polemii ȝiaristice nu întră. În fine a promis, că va da samă despre faptele sale superiorilor săi.

Declarația acesta a fost demnă de caracterul episcopesc al Preasfinției Sale și a trebuit să liniștescă spiritele ômenilor cuminți.

Declarația domnilor canonicii Vela, Luranū și Sarkadi a fostă deci cu totul de prisos.

A fost de prisos, fiind că scopul său de a liniști spiritele nu și-l'a ajuns, după cum dovedese tocmai ȝiarul „Budapesti Hirnap” în numărul său din 20 August.

A fost de prisos mai departe și

Feuilleton.

Tigară și țigaretă.

(Fine.)

Sciută este, că țigările cele scumpe își schimbă foarte des formele. Dar cel ce și-ar închipui, că asta se întimplă numai pentru a acoperi falsificări, acela s'ar înșela. E adevărat, că există și o modă de țigări. Există chiar și un jurnal de modă de țigări. El apare în editura unei firme americane în fiesce care an odată și aduce publicului interesat lucruri nouă și vechi din sfera țigărilor. Fiesce că ori ce abatere în forma esterna formeză o modă nouă, carea după împrejurări are parte de o primire călduroasă ori nu se imiteză. Așa s'a primit înainte de asta cu dece ani cu bucurie foarte mare o modă creată de o firmă de dincolo de oceanul atlantic. Moda asta consta în aceea, că fiesce care țigară se împodobia cu o cravată de papir, pe care era tipărită numirea și marca firmei. A fost primită cu mare bucurie moda asta, pentru că ea oferia în sfârșit puțină de a însemna fiesce care țigară pe cravată cu o marcă înregi-

strată și de a o scuti cât și de cât în contra imitărilor, căci folosirea nedreptățită a marcei înregistrate cade sub pedepsă. Dar atâtă e tot, ce se putea patenta la o țigară: forma și numele le putea folosi ori care altă fabricant. Cele mai puturose țigări le putea numi „Flor de Cuba”, „Portorico”, „Villar y Villar”, „Manilla”. Acestea suntă adevărat numiri renumite în împărăția țigărilor. Altcum abia se află vre-ună capă încoronată, care să nu fie fostă silită a da numele său împrumut vre-unui fel de țigări. Un speculant a inventat chiar și o țigară de savanți și profesori și a poreclit-o cu numele filosofului elinū *Solon*. Un fabricant engles a fericit lumea militară cu o țigară, carea se numia *El servescu*, era altul a inventat o țigară aromatică pentru dame și a numit-o *Cora Pearl*. Țigara asta este cea mai mică între țigări, precând țigara *Wacht am Rhein*, carea a introdus o un american întreprindător și a importat-o în Germania, stă neîntrecută în privința mărimii. Ea are o lungime de 20 cm. și o grosime de 2 cm. și contrasteză în privința formei cu Manilla cea în forma icului și cu sulegeta Virginia austriacă, carea încă are o lungime de 20 cm, dar e subțirică și are

un canal de respirare, care-lū conservă până la aprindere un pai de urez. Virginia e o plantă foarte tare și parte din cauza asta, parte pentru înținătatea ei are trecere foarte mare deja de 70 de ani. În Austria era ea adevărată țigară militară, dar acum de câțiva ani cedeză mereu înaintea țigaretii.

Țigaretă, filca ușoratică a țigaretii, s'a născut în India resăritenă. S'au aflat mulți, cari o negă asta și susțin, că țigara și țigaretă ar fi surori, cari au fost create deodată. Dar multe și ponderose dovede îndreptățesc să susținem, că popôrele asiatice deși fuma tabacul deja înainte de descoperirea Americii, totuși au făcut numai mai târziu prin Europei cunoștința țigaretii și au construit după modelul ei țigaretă. Cum-uli îl scim din metodele, cari se observă în India încă și în zilele noastre. La construirea țigaretii se folosese tabacul tăiat subțire și se învâlesce în fôe de banană, ici colé în fôe de arega, un palmă de zahăr, pe insula Iava în fôe de cucuruz. Țigaretelă suntă pretutindenea mici; numai în Cambodja a jungu ele lungimea și grosimea țigărilor noastre de rind.

Din India a înaintat apoi țigaretă.

mai virtosă, fiind că nu este bine a sta de vorbă cu oameni de aceea, cari după afirmările unui Pituk te atacă în liniștea și în averea ta.

Amu spus'o în numărul trecut al foii noastre, o repetăm din nou, că nu în faptul demonstrațiilor, ci în semnificarea acelor se află gravitatea atentatului.

Demonstrațiile din Orade au fost îndreptate împotriva caracterului românesc al bisericii noastre. Și fiind că renunțarea la acest caracter este identică cu jertfirea bisericii noastre, de aceea cu oameni, cari au atacat direct caracterul acesta, nu este bine, — mai mult — nu este iertat a sta de vorbă.

Magiarii au fost atacatorii. Ei trebuie deci să se apropie de noi. Ei trebuie să recunoască publice caracterul românesc al bisericii noastre și să se lege, că în viitorii îl vor respecta.

La asta trebuie să-i silim. Și mijlocul l'am indigitat în numărul trecut al foii noastre.

Avem și o altă excepție în contra declarației Reverendissimilor din Oradea-mare.

Domnii canonici în punctul 3 al comentariului, ce-lu fac la cerculariul episcopesc, dicu: „După cerculariul nostru și instrucțiunea în aceste obiecte putându-se întâmpla și în limba maternă, instrucțiunea în limba magiară nu se eschide.“

Esplicarea asta însemnă, că la pruncii aceea, cari nu mai vorbesc limba română, limba maternă este cea magiară.

Să avem iertare, dar esplicarea acesta a textului din cerculariul nu este corectă. În cerculariul se dice apriat, că limba bisericii, adică cea română, este aceeași cu cea maternă. Etă cuvintele cerculariului: „In parohiile acelea, în cari poporul poate nu și mai vorbesce limba bisericii sale, în școlă totuși cetirea și scrierea . . . să se facă în limba bisericii, în limba maternă șcl.“ Unde se află

făcută aici vre-o deosebire între „limba bisericii“ și „limba maternă“?

Noi subscriem, și împreună cu noi vor subscrie toți fiii bisericii noastre, cerculariul episcopului Pavelu. Limba „bisericii noastre“ este și „limba maternă“ a credincioșilor nostri, și tocmai în asta stă „caracterul național“ al bisericii noastre, caracteru unicu între toate bisericile unite în credință cu Roma, că limba cultului, limba liturgică, este limba vorbită de popor.

Pe caracterul acesta al bisericii noastre suntem jalusi preste măsură, și mai bine suntem invoiți a da bisericii catolice de ritul latinu 24.000 credincioși, cari au uitat limba românească, decât să concedem, ca de dragul lor să se potă dice, că în biserică unită română se află și credincioși de aceea, la cari limba bisericii nu le este și limba maternă. Biserica noastră — asta este dogma noastră — în mijlocul poporului românesc numai așa va avé viitorii, dacă va rămâne curată și nealterată în caracterul ei românesc.

Este convingerea noastră, că domnii canonici Vela, Lauranu și Sarkadi profesază totu numai acelea, ce le profesăm noi. Dar fiind că punctul 3 din declarația Domniilor Loră dă ansă la interpretare contrară, ne-am vădit necesități a face observările noastre respectuose.

Biserica noastră se află în împrejurări foarte grele. Este atacată în bazele sale.

Tocmai de aceea este lipsă, ca înainte de toate noi să fim uniți între noi.

Ori ce neînțelegere, ori ce dubietate, ori ce nehotărâre în fața contrariului este fatală.

Trebuie s'o spunem, că limba bisericii noastre este limba maternă a poporului, și că prin urmare dator suntem față cu biserică a stării, ca poporul să nu uite și să învețe și să cultive limba sa maternă, pentru ca să potă fi și credinciosu devotatu al bisericii sale, în care va avé să-și agonisească vecinica sa mântuire.

mereu cătră apus și s'a simțit aci bine mai întâiu în Franța. Și acolo se fuma țigărele mai întâiu învălitate într'o fœe, dar într'o fœe de tabac, și din cauza greutateilor fabricării nu s'ar fi putut susține, de cumva nu se inventa înainte de asta cu 60 de ani hârtia de țigarete. Dar după ce fumatoriul perde timp cu gătirea ei, ea nici după inventarea hârtiei de țigarete nu ar fi putut să devină internațională și nu ar fi putut să cucerească lumea, de cumva înseși statele, în cari s'a introdus monopolul de tabac, nu ar fi pus mâna pe fabricarea țigaretelor. De atunci țigăretea s'a făcutu o rivală primejdiosă a țigaretel. Adevăratu că p. es. în Austria, unde se fabrică țigarete dela anul 1880, consumarea lor în anii cei dintâiu nu multămă așteptările, dar deja în 1885 s'a urcatu la 200 de milioane și în 1886 a mai crescutu cu 50 de milioane. În anul 1890 se prefăcură în Austria deja 900 de milioane de țigarete în fum și cenușe, era acum sigură s'a urcatu numărul lor la 1100 de milioane și a întrecut deja consumarea țigaretelor.

Țigara ar avé deci cuvinte de a intra îngrijată în cuta a cincia de ani a vieții sale europene, dacă nu s'ar scula qilnicu inimicii puternice asupra țigaretel. Aceștia

sunt medicii și facultățile de medicină. O pasiune ușoră față cu țigăretea ei nu o dificultăză, dar dificultăză însușirea viclenă a țigaretel de a sumuța pe prietini și neînecat totu la mai multe jertfe, așa cătu unii o duc și până la 40 ori chiar și până la 60 de țigarete pe zi. În contra acestei însușiri rele se îndreptă inimicii aceea și dicu, că în urma împrejurării, că fœea de tabac e mai mênunțată și tabacul ajunge în legătură mai directă cu gura și cu organele de respirare ca la țigară, fumarea țigaretel duce la organismu mai multu venind decâtu cea a țigaretel. Pulsul în urmare și devine deja după 10 țigarete mai slab decâtu după țigarete, și sunt cunoscute casuri de acelea, în cari oameni tineri și-au daunatu foarte sănătatea prin fumarea țigaretelor. Ba în America se dice, că în anii din urmă au murit din cauza fumării de țigarete cu calculu mijlociu cam 200 de persoane, între cari multe sub 16 ani.

Țigăretea din cauzele acestea, la cari se mai adaugă și împrejurarea, că dincolo de oceanu firea ei primejdiosă se mai măresce și prin hârtie de cuprinsu veninosu, a aflatu deja împotrivire inversunată, și în congresul Statelor unite din America de mênănopte s'a cerut chiaru suprimarea vin-

Guvernul și cestiunea română. — Cestiună în foile din Budapesta, că ministrul afacerilor interne Hieronymi, care are de gând, ca din cându în cându să se consfătuască cu câte o parte a comiților supremi, în 21 a c. a ținut conferința cea dintâiu de felul acesta și anume cu comiții supremi din Transilvania.

La scirea asta „Magyar Hirlap“ constată, că ministrul de interne nu vre să se sfătuască despre cestiuni administrative, ci a chemat pe comiții supremi pentru a se sfătui cu ei despre cestiunea română.

Adevăratu că „Magyar Hirlap“ nu este fœe guvernamentală, și informațiunile ei nu eschidă deci ori ce încoșă. Dar în casul de față i-a premersu deja și o fœe guvernamentală, anume „Pesti Hirlap“, care scrisese deunăzi, că administrațiunea de stat să se introducă câtu mai în grabă, și de cumva asta nu ar fi cu puțină în Ungaria întregă, să se introducă cel puțin în Ardeal, și anume în casu de lipsă chiar și în chipu escepționalu printr'o lege în formă de propozitiu.

Nu ne-am mira de locu, dacă s'ar mai adeveri și acesta. Ne mirăm însă de aceea, că guvernul nostru cum de în cestiunea naționalităților nu imităză pe deplin pe Ruși, față cu cari compatrioții nostri magiar de unu timpu încoșe au început să simpatizeze așa de grozavu. În chipul acesta doră voru pute să împace naționalitățile.

Revista bisericească.

America de Nord.

Președintele Statelor unite a îndreptat cu prilejul jubileului Sfinției Sale cătră cardinalul mitropolitu de Baltimore următoarea scrisore: „Eminentă! Te rog, să-mi conceși a trimite prin mijlocirea Em. T. Sfinției Sale Pontifului Leo XIII sincerele mele felicitări din incidentul jubileului Lui episcopesc de cincî decî de ani. — Plăcerea, ce însoțesce esprimarea asta a felicitărilor mele, s'a potențat încă cu multu prin amintirea viului interesu, ce Sfinția Sa l'a manifestat în totdeauna pentru prosperarea Statelor unite, și a admirării

derii de țigarete. Pe airea propunî inimicii țigaretel, să se pună o dare mare pe fiesce care mie de țigarete, și să se oprască tinerii sub 18 ani dela fumarea de țigarete. Despre oprirea fumării de țigări din contră încă nicăru nu a fostu vorbă. Dimpotrivă chiar și renumitul fiziologu Mantegazza își concede șie-și și fiesce căru omu sănătosu două țigări pe zi, și profesorii Müller din New-York, Vassili din Napoli și Tasirani din Roma chiaru recomanda fumarea de țigări, mai alesu în timpu de epidemie, pentru că fumul de tabac nimicesce cu desevărsire microbii cei ce se așață în gură și mai alesu bacilul colerei.

Este foarte probabilu, că fumul de țigarete produce același efect, dar împrejurarea, ca rumiții profesori au alesu pentru esperimentările sale țigări și nu țigarete, e dovada cea mai limpede, că fumatori au să preferescă țigaretelor țigările. În Holanda chiaru trebuie să o facă pe timpul, cându umblă a peți. Acolo se observă adică datina, ca tinărul, carele s'a îndrăgitu de o fată, să între în casa ei rugându-se de focu pentru țigară. Dacă-lu primesce, e semn, că potă să vină érași, și dacă éra căpeta focu, acesta e semnul celu mai grăitoru, că părinții alesi au început a-și căștiga

Lui înalte, cu care privește la instituțiile noastre politice. — Îmi face bucurie, când cred, că simțimentele acestea rezultă în chip firesc din îngrijirea, ce S. Părinte o nutrește pentru bunăstarea și fericirea maselor genului omenesc, și din deosebită simpatie, cu care privește el la ori ce încercare de a face impunătoare de stimă personalitatea omului și de a înainta îmbunătățirea morală și socială a lucrătorilor. — Amabilitatea, cu care Sfinția Sa deunăzi a primit o copie de pe constituția Statelor unite, mă îndemna să-ți dau de scire, că de cumva nu e o înălțare de sine esagerată, îmi va face cea mai mare bucurie a depune în mâinile Lui un opus, care cuprinde scrisorile și documentele oficiale, ce le-am scris eu pe timpul presidenturii mele de mai înainte. Alături de cele mai sincere Grover Cleveland.

Revista politică.

Italia.

La salinele dela Aignes-Mortes s'a întâmplat o luptă formală între lucrătorii francezi și italieni. Atacații au fost cei italieni. Numărul celor morți ajunge la 30, era alți celor răniți la 150. În urma acestei lupte s'au inscenat demonstrații antifranceze foarte serioase aproape în toate cetățile italiene mai mari. Turburările cele mai mari s'au inscenat în Roma, unde lucrătorii italieni au năvălit asupra edificiului ambasadei franceze. Guvernul italian s'a îngrijit însă, să nu se întâmple vre-un rău francesilor celor ce petrec în Italia. Foile italiene pretind dela guvern, să-și implină datoria sa față cu Franța în chipul cel mai energic și fără de a manifesta slăbiciune. De cumva guvernele ambelor state nu-și vor păstra sângele rece, iritarea Italianilor ușor poate să provoace încercări politice serioase.

Francia.

Scirile telegrafice anunță rezultatul alegerilor pentru camera deputaților: 315 republicani și radicali, 30 socialiști, 13 raliați și 56 conservativi. În 164 cer-

informații despre el. Dela rezultatul acestor informații aflăm, că la visita a treia i-se denegă focul ori i-se dă, și în cazul din urmă poate să între după aceea cu țigara aprinsă în casa iubitei. În vreme ce o fumază, urmăză decherarea, și fata îl provacă, să lea în gură altă țigară, și dacă lea îi ține focul, să o aprindă, peștoriu scie, că are mirésă. Datina asta se observă în Holanda cu atâta severitate, cătă omenii s'ar sminti nespuse de tare, dacă peștoriu s'ar înfățișa cu țigaretă în gură.

Țigara rămâne deci țigară, și deși ne-recunoscătoare omenime și-a uitat să-și celebreze centenariul al patrulea, ea totuși n'are cuvinte de a privi cu ochi îngrijați țigaretel în față. Nimeni nu s'a aflat, care să facă țigaretel ode și cântări de laudă, cu toate că ea se îmbracă în haïna nevinovăției, pecându întru lauda țigaretel s'au făurit deja multe poezii, și avem să ne așteptăm și la aceea, că la centenariul al cincilea al țigaretel, — cu greu îl va ajunge vre unul din fumătorii de astăzi, — poeziile acelea se vor colecta și se vor eda cu tipări și compactare de lux.

curi va fi balotaj. Republicanii au cerut 63 mandate. Din 3 cercuri rezultatul alegerilor încă nu e cunoscut. Foile guvernamentale sunt mulțamite cu rezultatul. „Figaro“ cu toate acestea își exprimă îngrijirea, că guvernul nici în camera cea nouă nu-și va pute forma o majoritate consolidată.

Germânia.

Foile din Kopenhagen susțin scirea, că împăratul Germaniei călătorind în Suedia va cerceta pe țarul în Fredensborg. În Berlin însă nu se scie nimica despre întrevăderea asta.

Correspondențe.

Orlatu 20 Augustu 1893.

Onorată Redacțiune!

Să înființăm institute de credit și economii la sate! asta va fi tema corespondenței, ce vă rog, să binevoiți a o publica în „Unirea“.

Deși în timpul din urmă s'a înființat un număr frumos de institute de credit și economii românești, totuși cei ce suntem în contact zilnic cu poporul de pe la sate, vedem, că acel număr nici pe de parte nu este îndestulător, nici pe departe nu corespunde grelelor împrejurări, prin cari trecem noi Românii în această țară.

Mai toate institutele noastre de bani sunt în orașe; și cât de rare sunt orașele la noi!

Începând dela Brașov s. es. preste Făgăraș, la Sibiu, de aici la Șebeșul săsesc, Alba-Iulia, Turda, Bistrița, Reghinul săsesc și îndărăt la Brașov, în acest cerc cu o periferie atât de mare sunt abia vreo 13 institute de bani. Ele sunt situate mai mult pe la marginea acestui cerc: în Brașov, Făgăraș, Sibiu, Șebeșul săsesc, Alba-Iulia, Turda, Bistrița și Reghinul săsesc, între cari și comunele: Viștea de Jos, Seliștea și Poena-Sibiului, er în lăuntrul acestui cerc estins este Blașul, care încă își are banca sa.

Ce se întâmplă însă cu locuitorii miilor de localități românești din acest cerc? De sigur cei mai apropiați de numitele centre, cari își au bancele lor, ceru la timp de lipsă ajutorii românesc de bani, er cel mai mulți sunt siliți să recurgă la ajutorii bancelor străine din apropierea lor, ori să călătorească în mari depărtați pentru a face împrumuturi la bance românești, ori să se înlodă în datorii la cămătar nemilos, cari le sugă și medua din oșe.

Ori care însă din cele trei alternative din urmă este în paguba poporului românesc. De aceea este timpul suprem, ca bărbați de inimă să se pună pe lucru și să înființeze institute de credit și economii românești în toate orașele și orașelele, în cari aceste lipsesc, precum și în satele mai mari. Ceea ce însă nu pot face singuri fruntașii unei comune, pot negreșit în unire cu fruntașii câtorva comune din apropiere.

Servescă de exemplu în această privință și comuna Orlatu cu 1600 locuitori români.

Fruntașii acestei comune s'au hotărât firmu prin Maiu a. c., ca să înființeze un institut de bani românesc în Orlatu cu un capital de 2500 floreni. Ei însă de o parte neavându mare speranță, că se va pute sub-

scrie această sumă întregă de locuitorii din Orlatu, er de altă parte și pentru ca să angajeze încâtva și comunele învecinate la această întreprindere, au trimis apeluri și fruntașilor din aceste comune. Dar în scurtă timp ne-am convins, că temerile noastre au fost nefundate. Orlățenii singuri au scris toate cele 100 de acțiuni à 25 floreni, și cu ajutorii vrednicilor fruntași din comunele învecinate puteam să începem și cu un capital dobit activitatea noastră, am rămas însă lângă capitalul proiectat de 2500 floreni scris de 43 acționari.

Firma institutului nostru „Brădetul“ s'a împotocolat de Tribunalul din Sibiu, și institutul cu 15 l. c. și-a început activitatea, după ce și-a ales de director pe dl Dr. Ilie Beu.

Nu pofta de câștig, nici căpătuirea unor persoane ne-a îndemnat a funda această instituție folositoare; lucrul acesta, precum se vede, nici nu se poate. Din contră am luat greutate asupra umerilor nostri pentru a pute face bine.

Vremă, ca în casu de lipsă poporul nostru să aibă ajutorii la îndemână; vrem, ca el să poată face împrumuturi și mai mici, cu interese și spese puține, cruțându-i umblările zădarnice și scoțându-l din ghiarele cămătarilor nemiloși și ferindu-l de dragostea bancelor străine; apoi totodată avem gândul, ca să-l dedăm a-și fructifica micile sale câștiguri, desvătându-l pe încetul dela păgubitoarea și păcătoasă datină de a cheitui de multe ori Dumineca ceea ce a câștigat preste săptămână ș. a. ș. a.

Astfel de institute de bani se află mai în toate comunele săsești mai de frunte din țara noastră, și chiar institutele lor principale de bani, cum e *Spaar-Cassa* din Sibiu, au lucrat și lucra pentru sporirea lor. Ele, precum se vede, nu strică nici institutelor mai mari, ci prin o organizație bine calculată le poate fi de mare folos. Bancele populare se pot privi în acestu casu ca totu atâtea rufețe, cari înmulțesc apa unui riu mai mare, din care apoi și ele își primesc prin mijlocirea vaporilor prefăcuți în rouă, plouă și zăpadă hrană, după ce au hrănit totă vegetațiunea, pe unde au ajuns, sub care în împrejurarea de față este de a se înțelege populațiunea noastră de pe la sate.

Preste totu ceea ce folosesc compatrioților nostri Sași în privința băncilor din cestiune, numai folosi ne poate și nouă.

Să ne deșteptăm dară pretutindena! Să punem mai cu inimă plugul și în acestu teren destul de fructifer, care numai ici și colo este arat și cultivat și care fără îndoială are să ne aducă rade îmbelșugate, dacă nu vom lăsa, ca și acesta să ni-l ocupe străinii.

Doresc, ca exemplul Orlățenilor să fie un impuls pentru multe comune românești întru a-și înființa institute de credit și economii!

Romul Simu.

Unu cuvintă la situațiune.

Cu prilejul aprețiarilor, de cari a avut parte în presa contrară conferința noastră națională ținută deunăzi în Sibiu, s'au îndreptat la adresa mea felurite apostrofări indirecte, ici colé și directe. Nu s'ar pute deci privi de nepotrivită hotărrea

mea de a rosti cu ocaziunea asta ună cuvânt la situațiune.

Credă a exprima numai ună adevăr simțit în generală, dacă dă, că situația politică a țării se desvîlță totu mai turbure și pôte să dea ansă în multe privințe la îngrijiri mai seriose. Apröpe pe töte terenele vieții nöstre de statü se încurcă totu mai multu relațiile politice, și antagonismurile politice devinü totu mai acute. Așa vedemü, cum deplorablele încurcături naționale, cari facü chiarü cu neputință o desvöltare sănătösă și priitoare a vieții nöstre de statü, în locü de a se apropia de o clarificare, de o rezolvare dréptă și care să mulțămescă pe toți, din contră se încurcă pe și ce merge totu mai tare, și contrarietățile naționale se ascutü într'o măsură, câtü durere amenință deja pe amindouë părțile să otrăvescă simțimintele antagonistice. Și la încurcături acestea se mai adaugü și altele. Concordia pacinică a confesiunilor — una din trăsăturile celea mai prețiose și mai frumoase ale vieții nöstre politice — a dispărütü, și s'a aprinsü o luptă confesională, care aduce spiritelorü turburări nouë și va să amenințe chiarü temelile morale ale statului nostru. Luptele politice în forma așa numitelorü aspirații naționale se îmbracă într'unü caracterü totu mai actualü și nu potü să nu aducă în o anumită clätinare încrederea publică în durabilitatea temelilorü politice ale statului nostru. Măsuri politice finanțiare, inițiate cu scopul de a regula relațiile nöstre de valută, pe lângă desvöltarea, ce și-o feau astădi lucrurile, amenință totu aceeași temelie a existenței nöstre economice cu o sguđuire de urmări grave. Așa vedemü pretutindenü confusii și lupte, érá până acum nicăiri o ușe de scăpare, și nicăiri unü razimü solidü în mijloculü acestei confusii generale.

Că între împrejurări de acestea nu pôte să fie vorbă de mulțămire în țară, se înțelege dela sine. Și întru adevărü, ori câtü de paradoxü s'ar păré, totuși nu se pôte trage la îndoelă faptulü, că chiarü și poporulü acela, intereselorü reale ori închipuite ale căruia se subordineză astădi fără de considerare töte interesele de statü, încă este förte departe dela aceea, ca nu preste totü, ci chiarü și numai în specialü în direcția asta să fie mulțămitü cu succesele eluptate și cu stările actuale. Érá de altă parte e unü faptü, care dela sine se înțelege, că celealalte popóre ale corönei s. Ștefanü, a cărorü interese naționale din partea puterii de statü nu numai nu se bagü de locü în samă, ci ori unde numai se pôte, se împedcă din partea ei în chipü măiestritü, suntü cuprinse de unü simțü de adăncă nemulțămire, de o nemulțămire, care durere ici colé s'a potențatü deja la unü gradü de amărăciune.

Așa dară *confusia generală a relațiilor politice și nemulțămirea generală a popórelorü suntü celea două trăsături caracteristice ale situațiunii de astădi a țării.*

Dară o situațiune ca această pôte să deștepte numai îngrijiri seriose. Ea ar puté să nască îngrijiri, dacă ar fi rezultatulü necesarü al unorü antitese reale și neaplanabile, cari ar împinge apoi țara cu aceeași necesitate spre o crisă inevitabilă; dar ea nasce îngrijiri și în casulü, cândü ar fi numai productulü firesc al unorü antitese de interese provocate în chipü măiestritü; căci în casulü acesta o politică de statü greșită ar împinge țara în chipü neconștientosü spre o crisă provocată în chipü măiestritü.

Eü credü a puté privi de absolutü eschisă suposiția cea dintăiü, mie mi-se pare a fi chiarü cu neputință, că după o existență milenară a statului și după o conviețuire totu așa de lungă a popórelorü lui s'ar fi putütü forma antitese reale ori chiarü neaplanabile între interesele naționale de existență ale acestorü individualități de popóre și între adevăratele și stabilele interese de viață ale statului acestuia ori și numai între interesele naționale de existență ale unü poporü și între ale celoralalte popóre. Din

contră eü nutrescü părerea, că în stima împumutată a intereselorü naționale vitale nu numai fiesce care dintre popórele acestea, ci și statulü ca atare ar afla garanța cea mai sigură a subsistenței sale.

Eü simplaminte nu credü, că unü interesü realü al statului ar pretinde reformele celea răsturnătöre de temelii, cari nici decum nu s'ar puté executa fără de o păgubire gravă, ce ar suferi-o popórele creștine ale patriei nöstre în simțimintele lorü religiose-etice. Din contră nutrescü convingerea, că astfelü de reforme, abstragendü dela töte celealalte rele mai mici, cari le forméză alaiulü, ar puté avé numai unü singurü efectü: *sguđuirea cea mai însuflătöre de îngrijiri a statului nostru chiarü în temelile lui morale.*

Mie nu-mi prea vine să credü, — și în respectulü acesta pôte că nu vorü nega în mine o anumită nepreocupare, — că legătura politică, ce există între Ungaria și Austria, și stabilitatea căreia creatorii și adevrenții ei o privesc de condițiune de existență pentru independința de statü a Ungariei, invölvă pentru subsistența acestei independințe de statü primejdii reale, precum se și teme factice de această o parte însemnată din opiniunea publică hotărătöre a țării, căci ar fi situațiunea cea mai fatală, ce s'ar puté cugeta, carea și-ar afla espresiunea în anomalia strigătöre, că pentru Ungaria propria condițiune de existență ar involva deodată și o primejdie pentru existență.

Eü deci credü, că atinsele încurcături și lupte naționale, bisericesei-politice și politice de statü, nu provinü din öre-și cari adevărate contraste de interese, ci suntü numai regretabilele consecințe ale acelei direcțiuni false, carea astădi indică marșruta întregii nöstre vieți de statü și-și găsesce propria ei notă caracteristică întru a provoca la totü pașulü conflicte de interese în modü artificialü.

Sigurü nu dăcä nimicü noü, ci repetü numai unü adevărü de multü recunoscutü de cei nepreocupați și de multe ori constatätü, cândü afirmü, cumcă adevărata și propria causă a acestei situațiuni îngrijitoare zace în *șovinismulü naționalü, crescutü mare prin măestrie, astădi devenitü deja bolnăviciosü, carele pe de o parte dominéză întréga nöstră viață publică fără considerațiunii, pe de altă parte elü însu-și nu rarü este pusü în serviciulü intereselorü de putere alü partidelorü politice.*

Acestü șovinismü naționalü, carele cuprinsü ca celü mai înaltü scopü alü tendințelorü politice și totodată celü mai eficace mijlocü de agitațiune în lupta politică de partidă, în formală întrecere a partidelorü parlamentare și a societății „patriotice” însu-și se avință la incomensurabilü, acestü șovinismü causéză confusiunea generală.

Avemü a face aci cu o direcțiune bolnăviciosă a spiritelorü, care își găsesce motivele psihologice mai afunde în strémurulü de dominațiune națională, dar cu mai multü în strémurulü de proprie conservare națională, care potențatü până la unü gradü de iritabilitate nervösă, ține astădi formalmente înjugată opiniunea publică decidëtöre în țară. Această morbidă opiniune publică este, carea vede Ungaria pe de-o parte amenințată de pericolulü absorbțiunii, pe de alta de pericolulü descompunerii, și care întru apărarea ei de atari pericole închipuite provöcă pericole adevărate.

Această direcțiune politică morbidă este, carea în nuda faptă a eterogenității de rase în Ungaria vede unü pericolü de existență a acesteia și caută apărarea de acestü pericolü în contopirea artificială a rasselorü. Ajunge o singură privire asupra Belgiei și Helveției pentru de a se convinge, că faptulü eterogenității de rase în sine încă nu este unü pericolü esențialü pentru state, că prin urmare acelu pericolü, care direcțiunea astădi dominantă îl vede deja în pura faptă de eterogenitate de rase în Ungaria, este unü *pericolü curatü imaginarü.* Dar cine, întru câtva numai nepreocupatü, ar mai puté să stea la îndoelă despre aceea, că contopirea

de rase, așintită spre abaterea acelu închipuitü pericolü, pôte să provöce asupra țării în modü artificiosü unü pericolü adevăratü și förte seriosü? Căci pe câtü de sigurü este numai o consecință logică, cândü din acelu punctü de vedere, că eterogenitatea de rase apare ca pericolü de existență și contopirea de rase ca unica garanță pentru existența Ungariei, condițiunile de existență a disparatelorü individualități etnice deja în principiu se declară de incompatibile cu condițiunile de existență ale statului, totu asemenea sigurü este de altă parte, că o politică de statü, carea contopirea rasselorü o ridică la valörea de principiu de statü, amenință de-a dreptulü în existența lorü națională aceste individualități etnice și le constränge artificiosü, în contra voinței lorü, dar cu necesitate psihologică, la o *luptă legitimă de apărare națională.* Érá câtü de regretabile suntü pentru desvöltarea statului nostru astfelü de lupte intestinale între rase, despre această deja posomorita iconă a situațiuni de astădi în țară ne ofere o închipuire prealabilă; dar cine în țară ar puté să primescă asupra sa garanța despre aceea, că această luptă între împrejurări nu va degenera la unü gradü, încätu la urma urmelorü ea să devină fatală pentru töte părțile, ba chiarü și pentru existența Ungariei?

Astfelü spre evitarea pericolelorü închipuite se provöcă pericole adevărate!
(Va urma.)

Convocare.

Adunarea generală a despărțimentului S. Sebeșü alü Asociațiunii Transilvane pentru literatura și cultura poporului românü se convöcă prin această pe ziua de 10 Septembrie 1893 n. în comuna Șpringü.

La această adunare se invită cu totă onörea toți amicilü, binefăcătorilü și binevoitorilü acestei instituțiuni.

Din ședința subcomitetului despărțimentului S. Sebeșü alü Asociațiunii Transilvane pentru literatura și cultura poporului românü ținută la S. Sebeșü în 17 Augustü 1893.

Dr. P. Isaacü,
directorü.

Z. Murășanü,
secretariü.

Avisü.

Înscrierile la școlă de fete a „Reuniunii femeilorü române Selăgene” se vorü face în 1—4 Septembrie st. n., ér prelegerile începü la 4 Septembrie.

La înscriere este de a se plăti didactru 4 fl. v. a.

Pentru taxă moderată elevele potü primi și instrucțiune în limba germană, francesă, forte-piano, cele mai înaintate în etate și în croitü și cusutü de vesminte.

Înscrierile se facü la subscrisulü directorü de școlă, care pôte servi și cu informațiunii mai detafiate.

Șimleü, la 23 Augustü 1893.

A. Cosma,
direct. școlilü de fete a „Reun.
femeilorü rom. Selăgene”.

Dare de samă și mulțămită publică.

În firma speranță, cumcă vorü mai încurge și din alte părți oferte maritimöse pentru edificarea caselorü parohiale-protopopesculü din Sebeșulü săsescü, de o cam dată se publică cu mulțămită celea până acuma incurse, și anumitü:

1. Prin M. O. D. M. Codarcea, v.-prot. dela Ios. Costinü par. în Sănpetru 1 fl., bis. gr. cat. Sănpetru 1 fl., I. Albonü par. în Velcheriü 3 fl., bis. gr. cat. Velcheriü 2 fl., Bas. Cintișanü curat. prim. în Miheșü 1 fl., Part. Grama par. în Miheșü 1 fl., Bas. Vlassa par. în M.-Zaü 1 fl., Mih. V. Cicudi par. în Săcalü 1 fl., Vas. Rusü par. în Șeulia de câmpie 1 fl., Iac. Calianü proprietariü în Șeulia de c. 1 fl., Emilü Cormoșü Grebenișü 1 fl., bis. gr. cat. Grebenișü 1 fl., M. C. Codarcea v.-prot. Pogăceua 2 fl., suma 18 fl.

2. Prin M. O. D. Zah. Branu v.-prot. in Sancelu dela poporul gr. cat. din Sancelu 1 fl., pop. gr. cat. din Iclodu 50 cr., bis. gr. cat. din Pnade 1 fl., I. Horza par. gr. cat. in Bia 50 cr., Andronicu Popu par. in Ale-custu 50 cr., Georgiu Micu preotu in San-benedicu 50 cr., Vas. Szmigelski preotu in Valea-Sasulu 45 cr., Georgiu Tufanu preotu in Sanniclanstu 50 cr., Pantelii Valeanu par. in Capalna 50 cr., Atan. Barborovicu par. in Veseusu 1 fl. 30., Alimpiu Costea preotu in Santamaria 50 cr., Bas. Calugaru preotu in Craciunelu 50 cr., suma 7 fl. 75 cr.

3. Prin M. O. D. Beniamin Popu, v.-protop. in Uióra dela Nic. Tomaşu par. in Grindu 1 fl., Charitonu Aronu par. in Ce-calaca 1 fl., Vincentiu Nemesu par. in S.-Martinu saratu 1 fl., Ilie Hirianu cler-icu 40 cr., com. bis. Silvasulu romanu 1 fl. 40 cr., suma 4 fl. 80 cr.

4. Prin P. O. D. I. V. Rusu protop. in Sibiu dela sine 1 fl., pop. din Armeni 1 fl., pop. din Orlatu 50 cr., Dion. Aronu preotu Gurarului 50 cr., Ios. Solomonu preotu Lu-dosulu mare 50 cr., Sim. Oprisu preotu Armeni 50 cr., Aronu Mihuletu preotu Sura mică 20 cr., Dem. Roşca preotu Selisce 20 cr., Ioanu Stanila preotu Apoldulu inf. 20 cr., Ales. Popu preotu Birghisu 1 fl., pop. din Alamor 3 fl. 50 cr., suma 9 fl. 10 cr. v. a.

5. Prin M. O. D. Iuliu Montani v.-prot. din Zlatna dela Alesandru Ciura par. in Abrudu 1 fl., Ios. Ciura par. Bucium-Sasa 1 fl., I. Babutu coop. Bucium-Sasa 1 fl., Aug. Meteşu par. Carpinişu 1 fl., Is. Tordai preotu Ofenbaia 1 fl., Iuliu Montani v.-prot. in Zlatna 1 fl., Georgiu Vişa Zlatna 1 fl., Georgiu Marcu Zlatna 60 cr., pop. din Bistra 50 cr., din Certegea 50 cr., Campeni 84 cr., Sodo-lu 20 cr., suma 9 fl. 64 cr. v. a.

6. Institutulu de creditu „Auraria“ din Abrudu 10 fl., D. A. Filipu adv. 1 fl., D. Dr. Simeonu Caianu medicu 1 fl., I. Iancu preotu B. Poeni 1 fl., suma 13 fl. v. a.

7. Din protopopiatulu Sebesulu suma 23 fl. 23 cr.

8. Dr. Ales. Mera proprietariu in N.-Erese 1 fl.

9. Dna Val. Rozoru proprietara in Alba-Iulia 10 fl.

10. Com. bis. Ciugudulu de Muresu 1 fl. 70 cr. (Va urma.)

Colecta crucerului.

La colecta crucerului iniţiată de noi in numărulu 16 alu „Unirii“ din 1891 au solvit:

Din protopopiatulu *Catinei* parochia *Sambotelecu* 6 fl.; din protopopiatulu *Turdei* parochia *Poena Arişului* 10 fl.

Pana acum a incursu de totu suma de 1,637 fl. 45 cr.

Noutăţi.

Dela şcoala de fete din Blasiu. Dşora *Elena Santeonu* invatatoare in clasele elementare ale acestei şcole, a fostu promovata de invatatoare in şcoala superioara, era dşora *Ana Bodocanu* a fostu numita invatatoare in clasele elementare.

Staţiuni docentale şi cantoru-docentale. Cu terminulu de 10 Septembrie se escrie concursu: I. In protopopiatulu *Indolului* la staţiunea docentala din *Iara inferioara* cu emolumintele: 250 fl. in patru rate; dacu docentele va fi cantoru, va capeta şi beneficiulu cantoralu. II. In protopopiatulu *Turdei* la staţiunea de docente ambulantu in *Filea inferioara* şi *superioara* cu emolumintele: 200 fl. in două rate, cuartiru in *Filea sup.*, şi dacu va pute fi şi cantoru, beneficiulu cantoralu din *Filea sup.*; la staţiunea cantoru-docentala din *Copandü* cu emolumentele: 160 fl., 25 jug. compute in 25 fl. şi venitele cantonale 15 fl.; la staţiunea de docente ambulantu in *Berchisu* — *Petridulu sup.* cu emolumentele: 200 fl. şi cuartiru in *Berchisu*. III. In protopopiatulu *Coşocnei* la staţiunea cantoru-docentala, din *Gadalinu-Vişa* cu emolumentele: din *Gadalinu* 200 fl., 32 metrete de cucu-

ruză a 1 fl., 32 zile de lucru a 30 cr. şi stola cantorală 15 fl., era din *Vişa* 50 fl., mai departe cuartiru in *Gadalinu* şi grădina de 200⁰. IV. In protopopiatulu *M. Diorei* la staţiunea docentala din *Spálnaca* cu emolumentele 300 fl. in rate lunare, grădina de 296⁰ şi cuartiru. V. In protopopiatulu *Reghinulu* la staţiunea cantoru-docentala din *Feljalău* cu emolumintele: dela prunci de şcolă 82 fl. 50 cr., din cassa bisericei 20 fl., 55 metrete de cucuruză a 1 fl., venitele cantonale 20 fl., 6 jug. aratoriu cu venitulu anualu de 40 fl., o grădină de finu cu venitulu anualu de 15 fl., unu ritu computatu in 10 fl., grădina din jurulu şcolei 15 fl., cuartiru, şură şi staulu pentru 6 vite; la staţiunea docentala din *Hodacu* cu emolumentele: 200 fl., cuartiru şi lemne de focu; la staţiunea cantoru-docentala din *Orgova* cu emolumentele: 100 fl., usufructulu locuriloru docentale şi cantonale 66 fl., terţialitatea din stola 24 fl., dreptulu de lemnariu 10 fl. şi cuartiru; la staţiunea cantoru-docentala din *Petelea* cu emolumentele: 100 fl., 30 metrete de cucuruză a 1 fl., terţialitatea din stola 20 fl., cuartiru, grădină de legumi şi lemne de focu. VI. In protopopiatulu *Alba-Iuliei* la staţiunea docentala din *Galda de susu* cu emolumentele: 300 fl., cuartiru, grădină de legumi şi 6 m. lemne de focu pentru şcolă. VII. In protopopiatulu *Indolului* la staţiunea docentala din *Heşdate* cu emolumentele: 200 fl. şi cuartiru; la staţiunea docentala din *Biclatu-Surducü* cu emolumentele: 200 fl. şi cuartiru.

Concursu. Cu terminulu de 25 Septembrie s'a escriu concursu la parochia *Aghrbiculu* din protopopiatulu *Mediasulu* cu emolumentele: Casă parochiala din materialu solidu cu 3 chilii, culină, cămară, pivniţă; şură cu 2 stauale de cărămidă; şopru; grădină de legumi, 14 jug. aratoriu, 6 jug. fnaţu şi 2 jug. pădure; dela fiesce care familie câte o di de clacă; stolare: botezulu 10 cr., sloboditu din casă 10 cr., cununia 50 cr., decă mirele e din altă comună, 1 fl., pregătirea documentelor de cununie 1 fl. 50 cr., vestirile 30 cr., inormintarea prunciloru 60 cr., a adulţilor 2 fl. 40 cr., sfeştania 15 cr., estrasele matriculare 50 cr., pentru cei afară de comună 1 fl., maslulu 50 cr., la boboteză dela fiesce care familie 1 colacu, 1 fuioru, o bucată de carne şi 3 cr., liturgia privata 1 fl., pentru pasci 3 fl., miritul şi botezulu in biserică dela fiesce care omu 1 c., din funcţiunile cu cantoru terţialitatea a acestuia; din pădurea comunala 3 orgii de lemne. Contribuţia o solvesce comuna.

Unu cuvintu la situaţiune. Cu inscripţia asta începem in numărulu de faţă a reproduce pe romănesce enunţările, cari le-a făcutu dl. *Alexandru Mocsonyi* in „*Römânische Jahrbücher*“ asupra situaţiunii politice de astăzi a Ungariei. Enunţările acestea au desamăgitu cu deseavăşire pe compatrioţii nostri magiari, cari sperau pana acum, că voru pute sparge solidaritatea Românilor.

Br. Alecu Vasileo in 20 a c. a muritu la moşia sa Berhomet in urma unu atacu de apoplexie. Reposatulu a fostu şeful partidulu naţionalu din Bucovina. Mortea lui este pentru fraţii bucovineni o lovitură forte simţita, de ore ce elu era sufletulu luptelor lor legale pentru respectarea drepturilor lor naţionale.

Ernestu II principe de Coburg a repausatu in 23 a c. lângă Gotha capitala miculu său principatu, insemnatu însă, pentru că principele lui este capulu familiei, al cărei ram mai tineri au ajunsu pe tronurile Belgiului, Angliei şi Portugaliei şi mai de aproape şi pe celu alu Bulgariei.

Din congresulu inspetorloru scolasticu. In 23 a c. şi-a ţinutu congresulu acesta şedinţa cea dintăiu. Referitoriul la cele petrecute in şedinţa asta se enunţă „*Magyar Allam*“ in chipulu urmatoriu: „Cu privire la insemnătatea pedagogică, niveaulu ştiinţific alu congresulu avem puţine de spusu. Noi grăindu sinceru nici odată n'am pututu estima multu calificaţiunea pedagogică a inspetorloru scolasticu şi insemnătatea lor in

ale instrucţiunii, şi nu chiaru dela ei am aşteptatu desvoltarea şi promovarea cauzei noastre scolastice. Dar intre ei cei mai mulţi suntu de aceia, cari mai inainte nu s'au cuprinsu cu instrucţiunea. Postulu de inspetor scolasticu intocmai ca şi celu de comite supremu nefindu legatu de calificaţiune, a statu deschisu pe sama a totu felulu de omeni. Deputaţi căduţi, proprietari ruinaţi, oficiali comitatensi, cari au prestatu servii de corteşire, au cuprinsu postulu acesta, ba fie şisu spre mai marea glorie a cauzei scolastice magiare, fostu intre ei chiaru şi directoru emeritu de teatru şi apotecariu. Dar ca să potă vedu atata neorientare pedagogică ca ieri, asta nici chiaru noi nu am fi creşutu. — Anume cu privire la instrucţiunea limbii magiare am auditu propuneru de acelea, cari suntu de tota pedagogia, ba chiaru şi de mintea sănătoşă departe ca cerulu de pămintu. Unu inspetor a propusu cu tota serioşitatea, că in şcolele naţionalităţilor să se aplice invatatori de aceia, cari nu cunosc limbă maternă a şcolariiloru săi. Dar şi-a uitatu să spună, in ce chipu voru grăi cu aceşti şcolari ai săi şi cum voru susţine disciplina. Altulu şi anume unu pedagogu, *Neményi* celu remuneratu pentru principiile sale liberale cu unu postu de inspetor, nu doresce mai puţinu, decâtu ca din şcolele de limbă nemagiara scrierea şi cetirea in limbă maternă să se elimineze şi să se propună numai scrierea şi cetirea ungurescă. In ce chipu va invata prunculu să scrie şi să cetescă intr'o limbă, ce nu o precepe, inţelepciunea asta pedagogică dl. *Neményi* nu o desvolda. Abstragendu dela aceea, că ce ar dice la asta naţionalităţile, cari şi ele îşi iubesc niţelu limbă maternă şi suntu şi indreptăţite a ţine la ea.“

Cultură in Oradea mare. Foea orădană „*Szabadság*“ publicase critice nefavorabile despre o teatralistă tinera. Urmarea in Oradea mare forte firească a fostu aceea, că vre-o câţiva adoratori ai teatralistei au năvălitu asupra redactorulu lui „*Szabadság*“ şi au răsbnatü cu bătele pe diva lorü cu atata entusiasmu pentru artă, cătu bietulu redactoru şi-a perditu mai pe urma conştiinţa de sine. Strige lumea cum îi vine la gură, dar aceea e adevăratu, că Orădanii de o vreme încoce suntü apărătorii şi propagatorii cei mai zeloşi ai culturei. Mai caracteristicu e aceea, că răsbnătorii de frunte ai divei au fostu unu preforu şi unu vice-notariu comitatensü.

Sibiria, precum se anunţase inainte de asta cu două luni, in anul viitorü înceteză de a mai fi locu de deportare a delincenţilor. La scirea asta se bucurase lumea civilisată inţelegendu scirea asta aşa, că de aci încolo delincenţii nu se voru mai deporta. Dar bucuria asta s'a adevăritu, de întemeiata. Adevăratu că delincenţii nu se voru mai deporta in Sibiria, ei pe insula *Sachalin* din oceanulu pacificu, carea Ruşii acum suntü 18 ani o cuceriserä dela Iaponia. Sibiria se va colonisa pe încetulu.

Avisu. Miere de stupu storsä la subscrisulu se aflä de vîndare: 1 kg. = 1 fl.; ½ kg. = 60 cr., se inţelege că computatu şi sticla, nu însă portulu postalü şi pachetarea. Numai comannde de preste 5 fl. se efeptuescu libere de spesele portulu postalü şi pachetării. — La comande mai mari pentru comercianţi sau alţii, cari şi ei o vîndu mai departe ori că lasu scädere din preţu anume %, ori că dau rabatulü cuvenitu, după invoieşä. — Am şi miere mai ordinară, carea e multu mai ieştină. — Roşia montană (*Verespatak*) 1893. Cu tota stima *Ioanü Marotü* parochü.

Pentru procurarea de recuisite, stéguri flamure, policandre, albituri, obiecte pil, icöne şi cărţi bisericesci recomandämü institutulü de artă a lui *Süts* şi comp. din *Buda-pesta*, cari la dorinţă trimitü gratis catalogul preţurilorü.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

VII.

Sinodul electorală dela 1868.

(Continuare).

Instituțiile străine¹⁾, de cari se plânge sinodul dela 1868, formeză partea pozitivă a tânguirilor; „spărturile” făcute în instituțiile noastre bisericești, de cari asemenea se plânge sinodul, formeză partea negativă. Dacă prin acelea s'a introdus în biserică noastră ceva nou, atunci prin acestea s'a cassat ceva vechiu ținătoriu de disciplina și instituțiile orientale.

Mărturisimă cu totă sinceritatea sufletului nostru, că am meditat multă asupra „spărturilor” acestora, ba am luat punctu de punctu disciplina și instituțiile orientale depuse în cel mai însemnat codic de legi, ca să vedem, cari sunt „spărturile” acelea, cari pe „părinții sinodului” se vede, că i-au neliniștită așa de tare. Și după multă meditare și cercare am ajuns la rezultatul următoriu.

Ce se ține mai întâiu de dreptul public bisericesc cuprins în Pravila, n'am putut afla, să se fi făcut în el nici o „spărtură” de ceva moment în biserică noastră. Astfel ca să începem din culme, drepturile și datorințele Mitropolitului și relațiunea lui față cu episcopii, clerul și poporul supus lui este în biserică noastră și astăzi aceea, care o prescrie Pravila. „Spărtura” mai însemnată, făcută în pusățiunea de astăzi a Mitropolitului, este că el cu consistoriul său funcționează ca foru de a două instanță pentru diecesele sufragane, pe când după Pravila forul de a două instanță este Mitropolitul cu sinodul provincial constătoriu din toți episcopii sufragani. ¹⁾ Dacă cumva „părinții sinodului” sub „spărturile” făcute au înțeles și „spărtura” aceasta, atunci ar fi fost datori a arăta calea, pe carea trebuie să mergă, fără ca justiția bisericescă să fie împedată, dacă și astăzi forul de a două instanță ar fi nu Mitropolitul cu consistoriul lui, ci Mitropolitul cu sinodul provincial. Câte cauze urgente nu ar trebui atunci să stagneze ani întregi, până când s'ar pute pronunța forul de a II-a instanță. Căci sinodul provincial nu este și nu poate fi un dicasteriu stabil, ci un dicasteriu, ce nu se adună decât numai din când în când, și și când se adună, nu poate sta adunată multă timp, căci episcopii nu pot absentă multă timp de pe la diecesele lor. Pe timpurile originel Pravei, fiind diecesele mici, episcopii puteau absentă timp mai îndelungat de acasă pe la sinoadele provinciale, și afară de aceea procesele se finiau atunci multă mai iute ca astăzi, fiind atunci procedura iuridică foarte simplă și nedesvoltată, o specie de procedură foarte sumară, și de aceea procesele și în a două instanță puteau fi pertractate și decise foarte iute.

Afară de aceea în timpurile originel Pravei întreg dreptul apelational și dispozițiile cu privire la ordinea instanțelor erau foarte primitive și nedesvoltate, așa cât ținându-ne și astăzi de ele, ori ce administrare promptă a justiției bisericești ar fi aproape imposibilă. Astfel, ca să nu mai amintim de altele, instanța a treia mai nu o cunoșce Pravila, atât erau pe timpurile acelea de primitive stările bisericești. Pentru aceea putem dice, nu că e un regres, ci chiar împotriva un progres, că astăzi ca foru de a două instanță nu mai figurează Mitropolitul cu sinodul provincial, ci Mitropolitul cu consistoriul mitropolitan.

Ce se ține de drepturile bisericești de onore ale Mitropolitului nostru, pe lângă dreptul proedriei, ce-lu are după Pravila, mai are la noi și dreptul paliului mitropolitan, ce are forma omoforului episcopesc, și este simbolul potestății mitropolitane și a comuniunii canonice cu S. Scaun Apostolic, de unde îl și primesce ca un semn de onore. Fiind paliul un drept de onore,

cum am dice, o distincțiune dela S. Scaun Apostolic, dela sine urmăz, că în folosirea lui Mitropolitul nostru să se acomodeze disciplinei statorite de S. Scaun Apostolic, care a conferit distincțiunea. Chiar analog stă lucrul și cu purtarea crucii înaintea Mitropolitului, care încă este un drept de onore, ce-lu conferesc S. Scaun Apostolic. Atât dreptul paliului cât și al crucii purtate înaintea Mitropolitului, întru cât sunt drepturi de onore, n'au valoare practică, cât „părinții sinodului” dela 1868 între „spărturi” de bună samă n'au înțeles și aceste două drepturi.

Ce se ține mai departe de drepturile și datorințele episcopilor, precum și de relațiunea lor față cu clerul și poporul diecesan, acelea sunt la noi astăzi totu acelea, cari le statoresc Pravila, și în ele nici o „spărtură” nu s'a făcut, și nici nu s'a putut face, căci în privința acesta nu este nici o deosebire între ceea ce prescrie Pravila și între dispozițiile dreptului apusanu. Ce atinge însă împrejurarea, că episcopul după dreptul resăriten ar trebui să fie călugăr, ceea ce la noi nu mai e în us, observăm, că nici un canon din dreptul oriental acesta nu o prescrie. Numai la anul 879 se face amintire de datina acesta în resăriten în o epistolă a sinodului topic dela Constantinopol către Papa Ioan. Sinodul însă nu s'a putut provoca la nici un canon, care prescrie, ca episcopul să fie călugăr. (Veți și Pidalion pag. 49).

Cum am fost siliți nu să o facem, ci să implem „spărtura” oficialilor de guvern diecesan cu introducerea capitulelor, am vădit deja mai sus în acest capitol. Oficialii aceștia formeză consiliul său sfatul episcopului, numit *βουλή* cu terminul oficios. Întrând la noi capitulele în locul oficialilor antic, ele la oaltă cu alți preoți formeză astăzi consiliul, *βουλή* al episcopului, pentru care însă s'a adoptat terminul latin de consistoriu întrebuințat și de gr. orientali (veți statutul organic pag. 39). Astfel nici în privința consiliului episcopesc nu putem dice, că s'a făcut vre-o „spărtură”, căci nici nu s'a cassat, nici nu s'a alterat în spre mai rău, ci fu supus schimbărilor de formă cerute de împrejurări.

După statutele noastre capitulare staturile canonice se deosebesc în dignități și în oficii, dintre cari cele dintăiu au și ceva jurisdicțiune sau administrațiune, pe când cele din urmă numai funcțiuni. Însă și deosebirea acesta este în conformitate cu dreptul oriental, care încă deosebesc: *αξιωματα* = dignități (în Pravila boerie) și *οφφικια* = oficii (în Pravila deregatorie).

Există la noi mai departe distincțiuni personale, p. e. de prelați, cari poartă cruce, protopopi onorari, canonici onorari și altele. Și aceste însă sunt în conformitate cu dreptul oriental, după care și în orient există și există archimandriți onorari, stavrofori (purtători de cruce episcopesc pe peptă), mitrofori (purtători de mitre ca episcopii) și altele.

Ce se ține de pusățiunea de drept a protopopilor în biserică noastră, vom vedea mai târziu. Era ce atinge pusățiunea de drept public a parochilor în biserică noastră, trebuie să premitem, că dreptul parochial neputându-se desvolta în orient până la un așa grad, cât pusățiunea parochilor să fie regulată până în amănunte, cum s'a desvoltat în apus, consecința iuridică ne-a silit și ne va sili totdeauna, ca să ne acomodăm și noi și gr. orientali după dispozițiile dreptului parochial apusanu. Căci purcedând dreptul apusanu și orientali din aceleași principii, la aceleași consecințe trebuiesc să ajungă amândouă. Deosebirea zace numai în aceea, că consecințele iuridice în formă de legi nouă le-a tras mai întâiu dreptul apusanu, cât cel orientali le-a aflat gata, și nu are decât să le adopteze.

Analog stă lucrul și cu iregularitățile pentru intrarea în statul clerical. Dreptul oriental în principiu și în simbură recunoșce toate iregularitățile acelea, cari le recunoșce și dreptul apusanu. Numai cât legislațiunea apusană cu privire la ele este multă mai înaintată, decât cea resăritenă, așa cât după acela se pot rezolva mai toate casurile obveniente, pe când după acestă nu. Trăgându-se din principiile dreptului oriental cu privire la iregularități consecințele logice de drept, să ajunge la aceleași rezultate cu dreptul apusanu. De aceea folosindu-ne în tractarea iregularităților de dispozițiile dreptului apusanu, nu ne folosim de un drept străin de spiritul bisericești noastre, ci numai primim consecințele principiilor noastre, cari le-au tras alți mai înainte de noi. Așa de pildă, dreptul oriental purcede din principiul, că numai acele defecte trupesci constituiesc iregularități, cari pe respectivul îl fac incapabil de a persolvi funcțiunile sacre, se înțelege dela sine, că cu grația și decora cuvenită la altariu. ¹⁾ De orbia de ochiul stngă numit canonic nu prescrie în special nimic. Însă după ce orbul de ochiul stngă nu poate la altariu ceti din carte, care astăzi e de-a stnga, decât întorcându-și capul spre stnga, prin ce suferă eleganța cultului divin, așa pe dreptul se consideră de iregular după dreptul apusanu. Și considerându-l și noi de iregular am tras numai consecința din principiul dreptului oriental, că e iregular cel cu un defect trupesc, care pe respectivul îl face necapabil de a implini funcțiunile sacre cu grația și decora cuvenită. Singur iregularitatea provenitoare din nascerea neleguită este o iregularitate introdusă în biserică noastră, pe carea dreptul resăriten nu o numără între iregularități. Casurile însă sunt așa de rari, cât putem să dicem, că are de tot puțină valoare practică, și afară de aceea prin introducerea ei s'a ținut la mărirea decorei clericale.

Ce se ține mai departe de drepturile și obligămintele statului clerical, putem să dicem, că s'a făcut o „spărtură”, întru cât c. 72 din partea I a Pravei, care obligă pe preoții resăriteni la persolvirea orelor canonice în fiecare care zi, nu se mai observă. „Părinții sinodului” însă dacă au înțeles „spărtura” acesta, atunci ar fi trebuit să premărgă cu exemplu în umplerea ei cetind în fiecare care zi orele canonice. Cu greu credem însă, că s'au însuflețit tare de umplerea „spărturii” acesteia. Asemenea „spărtură” s'a făcut și cu aceea, că nu se mai observă c. 31 al sinodului Trullanu din „Pravila”, care demăndă și preoților orientali purtarea tonsurei, *σφραγίς* în limba grecă. În celelalte datorințe ale statului clerical nu s'a făcut nici o „spărtură”, căci și astăzi sunt totu acelea, cari au fost pe timpurile Pravei și cari sunt în principii sinonime cu ale dreptului apusanu.

În special însă, ce privește portul clerical, cel curat oriental așa e de departe de gustul european, cât nu numai la noi nu se observă, dar nici la gr. orientali. Căci talarul gr. orientaliilor cu bumbi până la capetul peptului nu e oriental, ci o imitațiune a talarului latin. Era păriile cele mari ale gr. orientaliilor sunt curate latine, despre ce se poate convinge ori cine a vădit preoți italieni și spanioli, la cari s'a conservat curat portul clerical apusanu. Portul clerical oriental stă din rasă și potcap. Sub rasă poartă preoții în resăritenă nu reverendă ca la noi gr. orientali, ci poartă anteriorul cel grecesc, care poate fi de ori ce colore. Totu asemenea gr. orientali au imitat pe latin cu cingulul cel roșu. Acomodându-se gr. orientali portului apusanu spre a avé o aparință mai europeană, ce mi-

¹⁾ Can. 15 Carl. c. 20 Antioch. Sint. III 162, 331.

¹⁾ Can. 76, și 77 Ap. și interpretările lui Zonara și Balsamon la aceste canone. Beveregiu I pag. 51, la Vehring l. c. pag. 437 și C. 94 în Pravila.

rare mare, că ne-amă acomodată și noi portului nu celui curat latină, ci celui din țările, cu cari suntem în contact mai de aproape. Altcum recunoșcem bucuros, că în privința portului clericală la noi se simțese lipsa de mai mare uniformitate.

Mai departe pusețiunea, drepturile și datorințele poporului sunt în biserică noastră într-o toată în conformitate cu Pravila, și ceva „spărtură”, carea să merite a fi luată în considerațiune, nu s'a întâmplat, de cumva nu vom numi „spărtură” împrejurarea, că canonul 68 din „Pravilă”, care demândă aspru ținerea celor 4 posturi, mulți nu-l mai observă. În canonul acesta însă și „părinții sinodului” și-au făcut câte o „spărtură” și încă bunisără. Totu asemenea „spărtură” s'a făcut și în rubricile cele multe din Triod și din celelalte cărți rituale ale noastre, cari prescriu un număr extraordinar de metăni, era cu privire la postu conținut nise prescrieri ca acestea: „La masa mănăcăm bobă furtă”, „era pesce nici ca cum.” „Amă luată la Palestina, că în această sfință și a Vinerii nici masă nu punem.” De „spărturile” acestea însă s'au folosit de bună samă și „părinții sinodului” și așa în contra lor de bună samă nu s'au plânsu.

Să mergem acum la sfințele taie. În ele spărtură nu s'a putut face decât în căsătorie, carea are o legislațiune foarte vastă cu privire la impedimente.

Acum în biserică noastră au valoare toate impedimentele acelea de căsătorie, cari se bazează pe legislațiunea bisericească a resăritului. Acele impedimente însă, cari nu se bazează pe legislațiunea bisericească, ci pe cea civilă bizantină, precum este alu adulterului, la noi nu vor pute avea ceva valoare nici odată, căci nimica nu ne poate obliga la supunere unei legislațiuni civile în lucrurile bisericesci. Abstragându însă dela acesta, toate impedimentele de căsătorie introduse prin legile civile bizantine, de cari se legă gr. orientali așa tare, nici nu promovă moralitatea, nici nu măresc stabilitatea căsătoriei, ci chiar din contra o clătină chiar din temelii. Se vede acesta lămurit din împrejurarea, că la gr. orientali mai nici nu vin înainte despărțiri de căsătorie decât în punctul impedimentelor introduse prin legile civile bizantine, precum alu adulterului, urei nedumerite, părăsirii reuțiciose și altele. Chiar pentru aceea considerând lucrul după proporțiunea numerică, cu mult mai multe despărțiri de căsătorie se întâmplă la gr. orientali ca la noi, și de aceea putem dice, că la noi căsătoria este mult mai consistentă și mai stabilă ca la ei. Era ce ne atinge pe noi, în ținuturile, unde sau nu sunt gr. orientali de locu, sau foarte puțin, și unde și poporul nu prea are ocaziune să vadă despărțirile cele multe și ușore, ce se întâmplă la gr. orientali, despărțirile de căsătorie sunt foarte rare. Unde dimpotrivă ai nostri trăesc mestecați cu gr. orientali, acolo despărțirile sunt mai dese ca ori și unde.

La acestea, mai adaugem numai, că rezervându-ne noi disciplina orientală cu ocaziunea Sfintei Uniri, ne-amă rezervată disciplina orientală bisericească recunoscută ca corectă și de biserică catolică, era nu disciplina basată pe legislațiunea civilă din Bizanț, pe carea nici când nu o a recunoscut biserică catolică.¹⁾ Astfel eliminându din viața noastră bisericească impedimentele de căsătorie introduse prin legislațiunea civilă bizantină, nu putem dice, că s'a făcut vre-o „spărtură” în disciplina noastră.

Ce se ține mai departe de dispensațiunile bisericesci dela iregularități și impedimente, fiindu necesități de logica dreptului a ne acomoda dispozițiilor apusene, cari proprie nu sunt decât consecința din principiile dreptului orientali, a fostu lucru firescu, ca să ne acomodăm și dispozițiilor cu privire la dispensațiuni, după ce și în privința lor dreptul orientali n'a ajuns să se desvôle mai departe decât până la satorirea unor principii vage.

¹⁾ S. Pitra »Juris ecclesiastici graecorum historia et monumenta« t. II. pag. 433.

Analogu stă lucrul și cu dreptul penal bisericescu, care, ce se ține de forul esteri, la noi și astăzi este celu anticu orientali, la care s'a adausu din dreptul apusani singuru numai interdictulu, care pe lângă aceea, că în casuri anumite este foarte practic, se folosește atât de rar, câtu are foarte puțină valoare practică. Și dacă în aplicarea dreptului penalu ne folosim de dreptul apusani din cându în cându, cauza este, că acesta este precis, determinat și detaliat, ceea ce celu resăritu nu este, fiindu rămasu în unu stadiu primitiv. Celu ce voese să se convingă, n'are decât să cetască canoanele acelea din Pravila, cari vorbesc despre suspensiunea preoților, și se va mira, câtu de neprecisat și nedeterminat este lucrul.

În urmă ce atinge ritul orientali grecu, apoi cu mândrie putem dice, că în acela nu numai nu s'a făcutu nici o „spărtură”, ci în tota biserică resăritulu nicări nu se observă cu acea precisiune, regularitate și eleganță ca la noi cu deosebire în bisericile catedrale. O au recunoscutu acesta și gr. orientali, cari au avut ocaziune să-l vadă. Că de pildă ministranții pe unele locuri au ornate latine, însă foarte puțin. Atari lucruri își au originea în comerțul continuu, ce este între rituri, în urma căruia chiar și latinii au luat lucruri rituale dela noi. Așa, ca să tăcem de altele, latinii de pe la noi au luat dela noi datina de a umbla cu crucea la botezul Domnului, care datină prin alte țări nu se afla, și Roma le-a aprobatu datina. Asemenea ornate negre la înmormintări și la alte ceremonii triste fură introduse prin unele locuri și la noi și la gr. orientali în locul celor de coloro roșie, coloro de jale în resăritu, singuru din motivul ca coloro bisericească de jale să nu fie în contrastu cu coloro civilă de jale din tota Europa. Totu asemenea motivu metăniile încep a eși din usu și a fi înlocuite cu plecarea capulu și cu înghinchierea, fiindu metăniile o datină prea asiatică, carea culturii noastre europene nu-l mai convine.

Și așa putem să dicem, că nici în ritu nu s'a făcutu nici o „spărtură”, carea pe dreptul să-l fie putut neliniști pe „părinții sinodului”.

Chiar pentru aceea amă fi așteptat, ca „părinții sinodului” dacă au alarmat țara cu „spărturile” făcute în disciplina și instituțiunile bisericești, atunci să fie spus și arătat lămurit două lucruri, și anume: a) cari sunt acele „spărturi”, și b) că prin acele „spărturi” amă avut în adevăr daună culturală, morală sau religioasă. „Părinții sinodului” însă nici una nu o au făcutu. De aceea nici nu pot aștepta, ca tănguirea lor să fie considerată de serioasă.

Fostu pe timpurile acelea ca și astăzi alte necasuri și dureri, cari ar fi trebuit să-l neliniștescă pe „părinții sinodului”, era nu ficțiuni și închipiri prejudiose și tănguirile cu „instituțiunile străine” și „spărturile” făcute de bărbați crescuți în institute „tesuitice”. Și ca să se vadă acesta lămurit, lăsăm să urmeze aici o tănguire în adevăr reală a unui bărbat matur și cu judecată, făcută numai cu 6 ani înainte de 1868 în o vorbire ținută în catedrala din Blaișu.

„De căutăm la școle,” dice acel bărbat, „abia aflăm ici coala câte una, și aceea nici cu docenți destulu calificați, nici cu lefe de ajunsu provădute; cele mai multe comune mai nici nu visază de cultura pruncilor.”

„De căutăm la statul preotescu, acesta îl vedem lipsit și apesat de miserie, de unde provine aceea, ce cu durere aflăm, că preoții afară de puțin, nu-și plinesc oficiulu de a învăța pe popor credința și datorile către Dumnezeu și de aproapele, — nici pe aceia luându-l afară, pentru cari se facă mari spese în seminare.”

„Disciplina în cleru și popor e cu totul neglăsată; cultul dumnezeescu se face numai la arătate, fără de nici o pietate și devoțiune demnă de sfințenia lucrului, căci

și în clerul nostru prinde a se înalța indiferentismulu.”

„Bisericile noastre cea mai mare parte miserabile. . . . Veniturile bisericilor în cele mai multe locuri le înghit egoistii fără de nici o temă de a fi trași la răspundere, căci lipsesc superinspecțiunea cu totul.”

„La cari se poate adauge și aceea, că poporul pretindându a-și alege el pe parochi, amenință cu trecerea la altă confesiune, dacă nu i-se face pe voe, și așa de multe ori e silă a li-se da parochi și cu dauna bisericești.”¹⁾

Dacă sinodulu s'ar fi ocupat de sanarea rezelor acestora atât de daunăciose progresulu nostru, fie cu ajutorulu sinodilor fie pe altă cale, atunci ar fi întimplat în adevăr recunoștința tuturor omenilor de bine. (Va urma).

¹⁾ Vorbirea Prepositulu mitropolitulu Vasiliu Rață ținută în 18 Augustu 1862 cu ocaziunea instalării Capitulu ampliatu, în »Părți alese din istoria Transilvaniei« parte III de G. Barițu pag. 148.

Editoru și redactoru răspundătoru:
Dr. Victoru Szmigelski.

Ad 324—1893.

(37) 1—1

Concursu.

Pentru ocuparea unui postu de învățătoru suplentu la școla civilă de fete cu internat a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporulu român, prin acesta se escrie concursu.

Doritorii de a ocupa postul amintit au să prezente următoarele documinte:

- atestat de botez;
- documentu despre calificațiunea cerută prin legea statulu pentru ocuparea posturilor de învățătoru suplentu la școla civilă;
- o arătate în scrisu despre studiile pregătitoare și despre ocupațiunea de până acum;
- arătarea specialității, pentru care suntu pregătiți cu deosebire, și
- să dovedescă, că pozedu perfectu limba română și limba germană în vorbire și scriere.

Cunoscerea și capabilitatea de a propune perfectu limba germană se consideră ca condițiune absolută pentru conferirea postulu menționat.

Concurentulu, care va fi alesu învățătoru, se obligă a propune până la maximulu de 30 ore pe săptămână.

Alesulu va primi salarulu anualu de 600 fl. și 100 fl. banu de cartir.

Concursele însoțite de documentele numite mai sus să se prezinte subsemnatulu comitetu până la 16 Septembrie 1893.

Din ședința comitetulu Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporulu român, ținută în Sibiu la 6 Augustu n. 1893.

Dr. Il. Pușcariu,
vice-președinte.

Dr. Amos Frăncu,
secretaru II.

Concursu.

(38) 1—?

Pentru Seminariulu clericali gr. cat. din Blaișu se caută 2 indiviți la oficiulu de credințeri (servitori) cu terminulu de 20 Septembrie 1893 st. n. Serviciulu durează din 25 Septembrie 1893 până în 1 Iuliu 1894, adecă câtu anul scolasticu.

Plata pentru fiesce care e 5 fl. v. a. pe lună plătinți în rate lunare decursive, cartir în edificiulu seminariulu, vuptu gratis dela masa clericilor, luminat și încălțit asemenea gratis.

Concurenții au să alătore la suplicele lor:

- Carte de botez;
- carte despre purtarea morală dela antistia comunală, era dacă au fostu până aci în ore care serviciu, atunci să se alătore și cartea de serviciu.

Condițiunile de primire se pot vedea mai în detaliu la superioritate seminariulu, careia au să se îndrepte și suplicele.

Blaișu 23/8 Augustu 1893.

Rectoratul Seminariulu.

Nr. 2836—1893.

(35) 2—3

I. Escriere de concursu.

Până în 5 Septembrie st. n. inclusive a. c. se escrie concursu la 7 știpeții din *fundatiunea fericitului Dr. Simeon Ramonțai* și anume: la unu știpețiu de 315 fl. usuat de medicistul Eugeniu Solomonu, unu știpețiu de 100 fl. usuat de medicistul Alesandru Germanu, unu de 84 fl. usuat de medicistul Iacobu Făgărășanu, și 4 știpeții de câte 63 fl., din cari unu usuat de Ioanu Ivanu absolutu de școla agromonică din Medieșu, altu usuat de medicistul Victoru Grauru și declarat de vacantu, pentru că numitul n'a satisfăcutu prescrișilor legale pentru știpețiu ramonțian, ér celealalte două usuat de gimnasti Nicolau Racovițanu și Ioanu Handrea, cari nu s'au legitimat despre progresulu în studiul în anul scolasticu expirat.

La acestea știpeții potu concurge:

a) numai tineri studenți miseri, cari sunt născuți în Transilvania și sunt Românii de naționalitate;

b) cari pe lângă purtare bună au din studiul calculi de eminentă;

c) dintre concurenții voru avé preferință în înțelesul testamentului, caeteris paribus, cel de origine nobil și consăngen cu piul fundatoru;

d) dela concurenți se potesce, să alăture la cererile concursuale: *testimoniu scolasticu în copie autentică și nu în originalu*, carte de botez, testimoniu medical, atestat de paupertate, care să fie subscris de antistia comunală politică și întărit cu sigilul parochial;

e) concurenții să numescă espresu institutul, la care și unde voru să continue studiile academice ori gimnasiale pe anul scolasticu venitoriu 1893/4.

Cererile concursuale, cari nu voru fi ajustate în modul indigitat, ori nu se voru așterne la consistoriul subsemnat până la terminul prefiptu, nu se voru lua în consideratiune.

Blașiu în 12 Augustu 1893.

II. Escriere de concursu

Pentru 2 știpeții de câte 60 fl. din *fundatiunea fericitului episcopu Ioanu Bobu* folosite de juristul absolutu Mihaiu Bohă-

țelu și gimnastul absolutu Virgiliu Măcelariu se escrie concursu până în 5 Septembrie st. n. inclusive a. c.

Cel ce dorescu a obține aceste știpeții, au de a-și instrui cererile conformu condițiilor înșirate mai susu în escrierea de concursu pentru știpețiile ramonțiane, și pe acele a-le așterne subsemnatului Consistoriu până la terminul prefiptu.

Blașiu în 12 Augustu 1893.

III. Escriere de concursu.

Pentru unu știpețiu de 70 fl. din *fundatiunea fericitului Ioanu Gavrilă Vajda de Sobomez și a soșiei sale Elisabeta născută Fuleovicu* folositu de gimnastul Vasiliu Muste, care nu și-a legitimat progresulu, se escrie concursu până în 5 Septembrie st. n. inclusive a. c.

Doritorii de a obține acestu știpețiu, cari *trebuie să scie perfectu romănescu*, au de a-și instrui cererile conformu condițiilor desfășurate mai susu în escrierea de concursu pentru știpețiile ramonțiane, și pe acele a-le așterne subsemnatului Consistoriu până la terminul prefiptu.

Blașiu în 12 Augustu 1893.

IV. Escriere de concursu.

Până în 5 Septembrie st. n. inclusive a. c. se escrie concursu la 7 știpeții din *fundatiunea fericitului Archiepiscopu și Mitropolitu Alesandru Sterca Șuluțu și anume*: unu știpețiu de 400 fl. folositu de doctorandulu în medicină Alesandru Codarcea; 2 știpeții de câte 200 fl., unu usuat de juristul absolutu Gavrilă Suci și altul de tehniculu Aureliu Stoica; 2 știpeții de câte 100 fl., din cari unu folositu de juristulu Iuliu Aranyosi, care nu și-a legitimat progresulu, și altul de gimnastul absolutu Nicolau Popu; 2 știpeții de câte 60 fl., din cari unu usuat de gimnastul absolutu Liviu Cigăreanu, altul de gimnastul Emanoilu Branu, care nu și-a legitimat progresulu.

Cel ce dorescu a obține vre-unul dintre știpețiile de mai susu, au să înțruneșcă următoarele condiții:

a) că sunt Românii gr. cat. miseri, născuți în Transilvania;

b) că pe lângă purtare morală bună au din studiul calculi de eminentă;

c) dintre concurenții voru avé preferință, cari voru puté dovedi, că sunt consăngen cu piul fundatoru;

d) concurenții să alăture la cererile sale: *testimoniu scolasticu în copie autentică și nu în originalu*, atestat de consăngenitate, — dacă sunt consăngen cu fundatorulu, — carte de botez, testimoniu medical, și să numescă espresu institutul, la care și unde voru să continue studiile academice ori gimnasiale pe an. scol. 1892/3. Cererile astfel ajustate să le așternă la subsemnatului Consistoriu până la terminul prefiptu.

Blașiu în 12 Augustu 1893.

V. Escriere de concursu.

Până în 5 Septembrie st. n. inclusive a. c. se escrie concursu la unu știpețiu de 40 fl. din *fundatiunea fericitului canonicu Constantin Alutanu*, usuat de gimnastul Aureliu Popu, care nu și-a legitimat progresulu.

Doritorii de a obține acestu știpețiu voru avé să-și instrueșcă suplicele conformu condițiilor indigitate în escrierea de concursu pentru știpețiile Șuluțane și a-le așterne Consistoriul subsemnat până la terminul prefiptu.

Blașiu în 12 Augustu 1893.

VI. Escriere de concursu.

Până în 5 Septembrie st. n. inclusive a. c. se escrie concursu la 4 știpeții de 80 fl. v. a. din *fundatiunea fericitului Lazaru Baldi*.

La acestea știpeții voru puté concurge numai gimnastul român din comitatul Clușului, și numai consăngenul cu piul fundatoru potu fi și din alte comitate.

Doritorii de a obține aceste știpeții voru avé să-și instrueșcă suplicele conformu condițiilor indigitate în escrierea de concursu pentru știpețiile Șuluțane și a-le așterne Consistoriul subsemnat până la terminul prefiptu.

Blașiu în 12 Augustu 1893.

Consistoriul arhidieceșanu gr. cat. de A.-Julia.

JOSIFU GAVORA (3) 16—26

distinsu cu medalia exositională cea mare pentru lucru escelent și gustu bun la exositionea regnicolară din Budapesta în a. 1885.

Budapesta, IV. strada Vașului Nr. 17

Recomandă cu prețuri de cele mai convenabile și în executare câtă se pôte mai frumôșă obiecte de lipsă

pentru ajustarea bisericoloru, și anume:

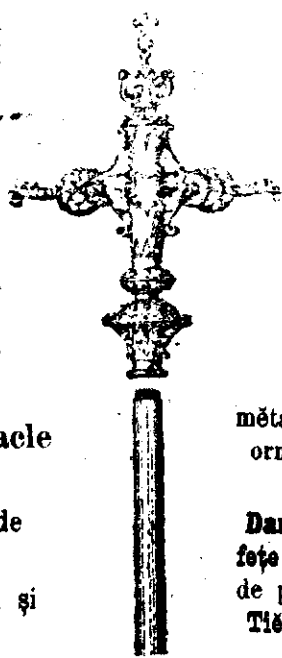
Felone preotesci și stichare diaconesci

Flamure pentru biserică și reuniuni

Flamure pentru reuniuni de pompieri, de scolari, reuniuni bisericesci, reuniuni industriale, de cântări și de pompe funebre.

Candelabre, racle și potire,

luminarie de parete și de altariu, și oandele.

Primescu și eștuiescu ieftinu repararea vestmintelor bisericesci, intrargintarea și intraurirea de potire, racle, candelă și luminarie de altariu.

Mare asortimentu de brodară de aur, de argint și de mêtasă, precum și de ornaturi bisericesci brodate

Dantele bisericesci, feșe de altariu, cruci de parete și de școlă. Tiesături bisericesci, damasturi etc.

Acurătatea mea o potu dovedi cu snte de epistole recunoscătore. Escrișuri de prețuri și preluminare de șpese trimisă la cerere franco.

Cu deosebită stimă cuteză a încunoscintă pre

Veneratulă Cleru greco-catolicu,

că precum și până acum iaș asupra-mi gatierea de **iconostase, amvone, altare**

și alte obiecte de ale instruirei interne a bisericoloru, în ce priveșce lucrulu de mesară și de sculptoră, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sante, dimpreună cu aședarea acelor obiecte în fața loculu, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescu cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au câștigat recunoscere deosebită, și tôte mă îndreptățescu la sperarea, că Veneratulă Cleru mă va împărtășî ocașional-minte de prețuita-î încredere. Silința mea se va îndreptă totu-deauna într'acolo, că și de aci înainte se merită renumele celu bunu, care mi-lam câștigat până acum.

Prin tarifulu de zone dispărându departările, prin acosta capacitatea de concurență mi-sa mărită.

Rogându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carol Müller,

auritoră și fabric. de recuis. biseric.

(6) 28—52